

למקדש וכדתן דמ"א משחרצ צית המקדש
התקין ריב"ז כו' כל שצעה זכר למקדש.
וא"כ א"א לחייב מדרבנן ציוס הראשון
א"כ תאמר דצמקדש היו חייבין מה"ת
ציוס הראשון והרי הצעה"מ ז"ל רפ"ד
דסוכה ד"ה ה"ג כתב דציוס ראשון של חג
לא היו צמקדש מלות לולב כלל וז"ל שם
משום דכתיב ושמתם לפני ה"א שצעת
ימים וכלו חמר עד תשלום שצעת ימים
כי הראשון מלותו מן התורה בכל מקום
לפיכך התקינו לו שיבא כא"א נוטל צביתו
עכ"ל ז"ל. והנה לכא"ו משמע שהכריח
דמלות ושמתם האמור צמקדש אינה נובג
ציוס ראשון, שזכו ע"פ מש"כ כ"י הראשון
מלותו מה"ת בכל מקום ולא הצנתי מאי
הכרח הוא הא שפיר מתפרש מלות ולקחתם
לכל ישראל בכל מושבותם וצביהמ"ק מלות
שיעשו כן לפני ה' כל ז'. וכנראה דעיקר
הראי הוא כדמסיק "לפיכך התקינו שיטול
כא"א צביתו" וסובר דאי ס"ד שמלות
לולב ציוס ראשון הוא מה"ת צמקדש איך
יתקנו חכמים לצטל מלות מה"ת, אך אינו
מוצא כ"כ שהרי מפורש צמשתינו שהוכרחו
לזה לפי שהי' מכיס זא"ז וצאים לידי סכנה,
ואפשר דסובר צעה"מ ז"ל שלא היתה צגדר
פקו"ג ממש לעקור צשציל זה מלות דאורייתא
ול"ע.

ועוד נלעג"ד די"ל דהתקנה שיבא כא"א
נוטל צביתו אינו עוקר את מלות
ושמתם צמקדש די"ל דמתקיים ע"י
הכהנים של הבית אז שהיו צביהמ"ק וע"י
החזנים, והזקנים שהיו יושבים בצית המוקד,
וג' הצתי דינין שהיו שם, והיה צמקדש
לצור שמקיימים ושמתם, אלא שצרוז עם
הוי המלות גדולה יותר אבל גם אחר
שחקנו שיטול כא"א צביתו נתקיימה המלות
דושמתם צביהמ"ק.

ודעת הצעה"מ ז"ל אפשר שסובר שמלות
ושמתם צמקדש אינו חוצה צמקדש
(שיבא שם שמחה עם נטילת לולב כו')

דבלעדי אותו מיעוט אבר ליכא רוב צמה) או
צתר רובא דעובר שדין לי' ואמרין
התם צגמרא פשיטא דלא שצקין רובא
דעובר ואזלינן צתר רוב אבר אלא כגון
שיבא חליו וכו' ומצואר דלא אזלינן צתר
רוב של חלק מהפלא היכא שע"י זה יתצטל
כה רוב של כל הפלא וה"ג הכא דכוותה
שכשניצל צתר החלק דהיינו צתר כל עצות
ועצות ה"ז עדיין עצות להרא"ה ז"ל וממילא
הוא רובו עצות דכשר להראצ"ד ז"ל אבל
כדינול צתר כל הפלא ה"ז כאילו ניעלו
כל עליו כיון שחסר רובו ופשיטא דלא
שצקין רובא דכל הגוף וניזל להרוז של
הפרטים כנלעג"ד לכא"ו.

סימן כח

בדיני אתרוג ביום ראשון

הח"צ ז"ל סי' ע' נשאל על קבלה אחת
שלא הי' להם ציו"ט ראשון אלא
אתרוג בלא העוקץ דהו"ל חסר ופסול
ציוע"ר ושאל השואל אם צשעת הדחק
דליכא כשר יצרכו עליו והשיב לצאר דעת
הפוסקים ז"ל שנחלקו צזה אם מצרכין על
אתרוג הפסול צשעת הדחק, ושוב כתב
והוסיף ה"ח ז"ל דאפשר דגם הראצ"ד
ז"ל (שחולק וסובר דאפי' צשעת הדחק אין
מצרכין על הפסול) זכו דוקא ציצע וכיו"צ
שפסול כל שצעה לדעתו ז"ל אבל צאתרוג
החסר שכשר צשאר ימים ומצרכין עליו
מודה הראצ"ד ז"ל דמצרכין עליו גם ציוס
ראשון דהיי' דאין יולאין צו מה"ת מ"מ
מדרבנן מחוייב ליעלו ולצרך עליו כדרך
שמצרך עליו צשאר ימים שלא יהא יום
הראשון קל משאר ימים עכ"ל.

וראיתי צספר חלקת יואצ צקצא דקשייתא
שהקשה על זה שהרי הא דמדרבנן
נובג צגצולין כל שצעה הוא משום זכר

[1234567]

אלה מלות גברא הוא שכל אחד מישראל שצירושלים חייב ליכנס למקדש כדי לקיים מלות ושמתחם לפני ה"א, ולפי כל יחיד שאינו נכנס לעזרה קטנה על מ"ע דאורייתא ומש"ה הוכיח הצעה"מ ז"ל שיום הראשון לא הי' זו מלות ושמתחם במקדש משום דלא מסתבר שיעקרו מלוא דאורייתא ממנו מאנשי ירושלים אבל לפי מה שזכרנו שיעקר מלות ושמתחם הוא מלות המקדש שיהי' שם שמחה עם נטילת לולב [וכעין מלות וציוס שמחתכם וכו' ותקעתם בחללות וכו' שלא מלאנו שיהי' חוב על כל הצור לצא שם לשמוע החללות וזהו רק חובת המקדש או חובת הקרבן] וכשיש לצור קטן ג"כ מתקיים במקדש מלות ושמתחם, אלא שכל אחד הנוסף מתגדל המלוא יותר וצרוז עם הדרת מלך, אבל עכ"פ ע"י הכהנים והסנהדרין והחזנים ג"כ מתקיים ושמתחם דלפ"ז מוצן בפשוט הא דכשראו צ"ד חשש סכנה תקנו שיהא כאו"א נוטל צביתו ואין הכרח לחדש שציוס ראשון לא הי' מלות ושמתחם [דבאמת ודאי דוחק הוא לומר דמש"כ שצעת ימים היינו תשלוס השצעת ימים] ושפיר י"ל כהח"ל ז"ל דגם ציוס ראשון איכא ענין נטילה זכר למקדש הכהוג בשאר ימים ולפ"ז כשאין לו ציוס ראשון אחרוג הכשר למלות ולקחתם לכם, יש לו ליקח מה שכשר עכ"פ בשאר ימים משום זכר למקדש והנה חפשתי בכל הראשונים ז"ל שיש לי על סוכה ולא מלאתי מי שהעתיק דברי הצעה"מ ז"ל וכפי הנראה לכאוי דזהו דעה יחידית ול"ע.

ונלענ"ד להציא ראי' להח"ל ז"ל מדף מ"ו ע"ב דאר"ז לא ליקני אינש הושענא לינוקא ציומא עבא קמא וכו' ומשמע שרק שזכר מלהקנות לו אבל עכ"פ עושין שהינוקא יעול לולב משום חינוך דאם לא לחינוך מה יעלה ע"ד אדם שיהא מקנה לולבו לינוקא וכ"כ בהג"א סוף סוכה אהא דלא ליקני אינש לינוקא וכו' ופי' רבינו

אליעזר בר נתן ז"ל שאם תופס עם התנוק כיון שלא ילא מידו לגמרי שפיר דמי וצקיא הדעת מחזירין אותו (את האחרוג) למקומו והתינוקות מעלמן נוטלין אותו ומצרכין עליו, מא"ז, עכ"ל.

ומבואר דאע"פ שאין התינוק זוכה את האחרוג מ"מ נוטלו ומצרך, צשציל חינוך, ולכאוי קשה עוצא דצחגיגה ד"ו אי צעי רשצ"ל אס קטן חגר חייב צראי' לשם חינוך (כיון שלכשיגדל יתפשט ויהי' חייב צראי'יה) ואמר אציי כל היכא דגדול מחייב מדאורייתא (צמעשה זו) מחנכין לי וכו' והיינו דלא שייך חינוך אלא צמעשה כזו שהיא מלוא גבי גדול אבל מעשה כזו שאילו עשאו גדול אינו קיוס מלוא לא שייכא צה חינוך לקטן, וזה מוכח ג"כ מסוכה ד"ג דמיייתי ר"י ראי' דלמעלה מעשרים אמה כשר מהא דהילני המלכא ישצה צסוכה שלמעלה מעשרים, וכ"ת דאיהי צדרצן לא אשגחה והא כל מעשי לא עשהא אלא ע"פ חכמים וכ"ת אשה פטורה מסוכה הא שצעה צנים היו לה וא"א דליכא חד שלא הגיע לחינוך אלמא דאי למעלה מעשרים פסול לגדול פסול נמי לחינוך שאין חינוך אלא צמעשה שהוא מלוא אלא הגדול, וכ"כ הריעצ"א ז"ל שם דמכא שמעיין דקטן שמחנכין אותו צמלוות (צריכים) לעשות לו מלוא צהכשר גמור כגדול דהא כו' והולרצתי לכתוב זה לפי שראיתי חכמים עושים צזה עכ"ל הריעצ"א ז"ל והשתא קשה האך מחנכין קטן ציומא קמא צאחרוג שאינו שלו והלא צגדול כה"ג (שאינו לכם) פסול וגם כיון שמעשה כזה אינו צדין חינוך המצרך על זה הוי צרכה לצעלה והאך מניחים אותו לעשות צרכה לצעלה.

אבל לפי דברי הח"ל שפיר שייך חינוך לנטילת לולב אפי' כשאינו שלו כיון דבשאר ימים מצרכין על זה ולא גרע יוס ראשון משאר ימים שאין צהם כלל מלוא דאורייתא ומצרכין אדרצן כי גם צמלוות

דרבנן שייך ענין חינוך לקטנים דהא חנן מחנכים לקטנים כל ימי החג (ושאר ימים הם מדרבנן) ושוב ראיתי צמ"צ לסימן תרנ"ח ס"ק כ"ח שיש בזה מחלוקת ע"ש ופ"ש צמ"צ שהביא דברי בהג"א ז"ל צ"ל בזה הראצ"ן ז"ל הג"ל.

[במש"כ לעיל מדברי הריטב"א ז"ל דמהא שמעינן דקטן שמחנכים אותו צמאות לריכים לעשות לו מלוא צהכשר גמור כגדול, העירוני מהא דתנן ציומא פ"צ ה' התינוקות אין מענין אותו ציומא פ"צ ח"ל מחנכין אותו לפני שנה ולפני שנתיים צמ"צ שיהיו רגילין צמאות, ואם נימא דלריכין לחנך את הקטן דוקא צאופן שהוא מלוא חלל גדול א"כ מה תועלת לחנך את הקטן צתענית שעות הא לאו מלוא הוא כלל, וי"ל דתענית לשעות ענינא אחרונא הוא דכל שעה ושעה הוא שיעור גמור, דאם התרו צו אל תאכל אל תאכל ואכל חייב על כל אכילה ואכילה ונמלא דכל שעה מכתענית הוי תענית גמור והרי הוא מתחייב על שעה זו כאילו הוא תענית גמור, ושפיר יש בזה חינוך גבי קטן על כל שעה ושעה, דאכל גדול הוי כל שעה שיעור תענית שלם.]

והנה צמ"צ לעיל דמוכח בחגיגה ד"ו דלא הוי חינוך צקטן אלא"כ המעשה הוא צהכשר גמור (שהגדול העושה כן יולא צו יד"ח) ושכ"כ הריטב"א ז"ל ריש מכלתין שהבי מוכח שם צגמרא וכלל הג"ל, חנן לכא"י יש להוכיח דהרמב"ם ז"ל לא סבר הכי, דהנה ריש חגיגה חנן הכל חייבין צרא"י חוץ מחשו"ק, ומפרש המשנה דצ"ה אומרים איזכו קטן הפטור מרא"י כל שאינו יכול לאחוז צידו של אציו ולעלות מירושלים להר הצית ומתבאר מזה דאם יכול לאחוז ציד אציו ולעלות להר הצית חייב צרא"י והיינו מדין חינוך כמש"כ החוס' שם ריש חגיגה ד"ה איזכו ודעת החוס' שם הוא דחייב צשני דיני הרא"י,

ראיית פנים, וראיית קרבן, ע"ש בחוס' ובסוף הדבור הביאו דרש"י ז"ל סובר דדין חינוך אינו אלא על ראיית פנים וכתב המל"מ פ"צ מחגיגה ה"ג שדעת הרמב"ם ז"ל הוא כרש"י ז"ל שאינו חייב מדין חינוך רק ראיית פנים ולא ראיית קרבן, (ופשוט שהוא משום דהרמב"ם ז"ל כתב שם רק שאציו חייב להעלותו ולהראות צו ולא הזכיר שחייב גם צקרבן) והנה הרמב"ם ז"ל ריש הלכות חגיגה כתב דמי שצא צעזרה ציום ראשון ולא הביא את העולה לא די שלא קיים מ"ע (דיראה כל זכורך) עובר על ל"ת ע"ש ומבואר דגדול צלא קרבן לא קיים גם מלוא ראיית פנים וא"כ קשה לכא"י היכי מחנכין את הקטן לראיית פנים צלא קרבן לפמש"כ לעיל דכל שגבי גדול אין זה מלוא לא שייכא צו תורת חינוך והרי הרמב"ם ז"ל עצמו פסק שם שהיה דחגיגה ד"ו דקטן חגר אין צו תורת חינוך אע"פ שהוא ראוי לרפואה שאילו היה גדול והוא כך היה פטור עכ"ל, ואולי דוקא כשעלם המעשה היה פגומה (כגון חגר או שהסוכה פסולה) לית צו תורת חינוך אצל ראיית פנים צלא קרבן הרי עלם הראיית פנים אין צה שום פגם אלא שצריך דצר נוסף (קרבן) שהיה כעין תנאי למלוא ראיית פנים וכה"ג שאני ול"ע.

סימן כט

בענין צדקה לעני שאחד מפרנסו

סוכה דמ"ו ע"צ אר"ז לא לימא אינש לינוקא דיהיבנא לך מידי ולא יחיב ל"י משום דאחי לאגמורי שיקרא וכו'. ובספר קובץ הערות על יצמות צסופו צקונטרס ציאורי אגדה הקשה שם צסימן צ' סק"ו למ"ל טעמא דאגמורי שיקרא תיפוק ל"י משום אמירה לעני דאסור לחזור צו כמבואר